

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

5. Ad Torquatum

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A 5. AD TORQVATVM.

SI potes Archaicis conuiuia recumbere
lectis,
Nec modica cenare times olus omne pa-
tella:

Supremo te sole domi, Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palu-
streis

Inter Minturnas, Sinuessanumq; Petri-
Sin melius quid habes, arcesse, vel impe-
rium fer.

Iandudum splendet focus, & tibi munda
supellex.

Mitte leueis spes, & certamina diuitia-
rum,

B Et Moschi causam, cras nato Cesare fe-
Dat veniam, somnumq; dies, impune li-
cebit

Aestiuam sermone benigno tendere no-
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumq; se-
uerus

Asidet infano, potare, & spargere flores
Incipiam: pati arq; vel incōsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta re-
cludit:

Spes iubet esse ratas: in praelia trudit
Sollicitis animis onus eximit: addocet ar-
teis.

C Facundi calices quem non fecere diser-
Contracta quem non in paupertate so-
lutum?

Hæc ego procurare & idoneus imperor,
Inuitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nareis, ne non & cantharus,
& lanx

Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminat: ut coeat
par,

Iungaturque pari. Brutum tibi, Septi-
Et nisi cena prior, potiórq; puella Sabinū
Detinet, assumam. locus est & pluribus

umbris:

(capra: D

Sed nimis arcta premunt olida conuiuia
Tu, quotus esse velis, rescribe: & rebus
omissis,

Atria seruantem, postico falle clientem.

SI POTES ARCHAÏCIS] hæc est vera, & germana scriptura: quam ego in duobus codicib. manuſc. reperi, in vno in iplo contextu: in altero, supra Archiacis positam, vt meliorem, & veram. sunt autem Græco nomine archaici lecti, Latino antiqui, id est, antiquo modo, & more fabricati. vitur hoc nomine Dionys. Halicarn. *ἱσθ. ἑ. ἀρχαϊοί. Ρομ. ἐστὶ γὰρ ἔθνη ἐθνασάμενοι ἐν ἑραῖς οἰκίαις δειπνῶντα παλαιώτατα θεοῖς ἐν τραπέζαις ἑυλίταις ἀρχαϊκῆς.* i. ego igitur spectavi in sacris adibus cenas dijs propositas in mensis ligneis. archaïcis, quo modo autem mensæ archaïcæ, eodem modo, & lecti archaïci sunt appellati: suntque intelligendi lecti imperitè, durè, & parum eleganter, & quasi antiquè facti. nos Galli dicimus, *a la vieille mode.*

Horat. epist. 2. libr. 2. *Si quædam nimis antiqua, si pleraque durè, &c.* Qui autem legunt Archiacis, secuti codices non emendatos, & explicant ab Archia artifice factis, diuinant, & *ἀεὶ ἐπερροῖσι.*

RECUMBERE] accumbere. vide quæ supra notauimus ad Od. 27. lib. 1.

TIMES] fugis, abhorres, *φυλάττω.* vt alibi docuimus.

MODICA] mihi satis magna, mediocri. contra fat. 2. libr. 2. *Porrectum magno magnum spectare catino Vellem ait, &c.* ibid. *grandes rhombi, patinaq; & Perſius fat. 2. sed patinae grandes, tucetæque crassa.* Erat & patella, in quam conijciebant quod dijs libabant. Varro apud Nonium. *Quocirca oportet bonum cinem legibus parere, deos colere, in patellam dare μισθὸν κρέας.* Cic. libr. 2. de finibus, *ita non religiosos, vt edant de patella.*

OLVS OMNE] primùm tenuem apparatus fore ostendit, deinde paucum, & minime varium, ita vt olus omne comedendum sit ei, qui famem sedare velit, cum præter olus nihil admodum aliud appositum sit. olera autem, apparatus & victum fuisse tenuiorum cum alibi docuimus, tum ad illum locum, *lathaniq; catinum,* lat. 6. lib. 1.

SUPREMO SOLE] sub vesperam, hora diei xi. aut duodecima. Varro lib. 5. de lingua Lat. *supremum, & summum diei. i. superrimum.* Hoc tempus xi. tabula dicunt occasum esse solis. Obseruet autem hoc loco politus humanitate lector, in hac epistola, in qua Horatius Torquatum ad cenam inuitat, ea ferè omnia seruari, quæ Varro disputat & præcipit in satyra quadam de apto cõuiuarum numero, deque ipsius conuiuij habitu, cultuque: *Dicit autem, conuiuarum numerum* (vt testatur A. Gell. lib. 13. cap. 11.) *incipere oportere a Gratiarum numero & progredi ad Musarum: id est, proficisci a tribus, & consistere in nouem: vt, cum paucissimi conuiua sunt, non pauciores sint, quam tres: cum plurimi, non plures quam nouem. Nam multos, inquit Varro, esse*

A esse non conuenit, quòd turba plerumque est turbulenta, ut Roma quidem constat, sed & Athenis: nusquam autem (inquit Gellius) plures cubabant. Ipsum deinde conuiuium constat, inquit Varro, ex rebus quatuor: & tum denique omnibus suis numeris absolutum est. si belli homunculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus non neglectus. Nec loquacis autem (inquit) conuiuias, nec mutos legere oportet, quia eloquentia quidem, in foro & apud subfellia: silentium uero, non in conuiuiis, sed in cubiculo debet esse. Sermones igitur (inquit Gellius) id temporis habendos censet non super rebus anxiiis, aut tortuosis, sed iucundos atque inuitabileis, & cum quadam illecebra & voluptate uileis: ex quibus ingenium nostrum uenustius fiat & amoenius. Quod profectò (inquit Varro) eneniet, si de id genus rebus ad communem uitam usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro, atque in negotiis loqui non est otium. Dominum autem (inquit) conuiuij esse oportet non tam lautum, quam sine sordibus: & in conuiuiis legi non omnia debet, sed ea potissimum, quae simul sunt saporis, & delectent. Neq; non de secundis quoque mensis, &c. Hac Gellius ex Varr. Primùm igitur quattuor conuiuij futuri sunt, iique apti, & commodi, bellique homines, Torquatus, Brutus, Septimius, Sabinus, quibus quintus accedet Horatius, dominus. Et tamen Torquato permittit quot conuiuias interesse uelit: modò ne nimium multi sint: ibi, Tu quotus esse uelis, &c. & ibi, locus est & pluribus umbris. Sed nimis arcta, &c. Ad tempus cœnae & locum pertinent illa *Supremo te sole domi Torquate manebo*: Ad apparatus illa: *Hac ego procurare & idoneus imperor & non Inuitus, ne turpe toral, &c.* Ad sermones illa, *Est in am sermone benigno, &c.* Cetera, quae congruunt cum præceptis Varronis, considerabit in hac epistola lector eruditus.

MANEBO] expectabo, ut supra diximus ad Od. 28. lib. 1.

ITERVM TAVRO DIFF.] diffusa iterum cos. T. Statilio Tauro. sic notabatur ætas, & bonitas uini, consulum (inquam) nominibus, ut notauimus ad Od. 3. lib. 2. ibi. *Interiore nota Falerni*. unde nota Opiniana, & Aniciana apud M. Tull. lib. de claris orat. fuit autem T. Statilius Taurus iterum consul anno ab urbe condita DCCXXVIII. Caesaris Augusti collega. consul primùm fuerat anno ab urbe condit. DCCXVII. substitutus in locum L. Caninij Galli, qui abdicauerat se magistratu: collega autem M. Vipsanij Agrippæ. Itaque hæc uina non admodum erant uetera, nempe superioribus annis proximis diffusa.

DIFFUSA] è torculari, uel lacu, uel dolio in amphoras fusa. Solebant enim ueteres è dolijs uinum in cados, testas, & similia uasa diffundere in multos annos. utitur eodem uerbo satyr. 2. lib. 2. sed paullo aliter, *Et nisi mutatum parcat diffundere uinum*. utitur & M. Tull. lib. 2. de finib. quibus uinum diffusum è pleno sit anophoro: nisi quis & apud M. Tull. putet legendum *defusum*, & apud Hor. *defundere*. Quid sit autem uinum diffundere, ex Iurifcon. intelligerelicet. Proc. de tritico, uino, &

oleo legatis. Illud uerum esse puto, cui uinum cum uasis legatum erit, ei amphoras & cados, in quibus uina diffusa seruamus, legata esse. Uinum enim in amphoras & cados hac mente diffundimus, ut in his sit, donec usus causa comprobetur, & scilicet cum his amphoris, & cadis id uendimus. In dolia autem alia mente conijcimus, scilicet ut ex his postea uel in amphoras & cados diffundamus, uel sine ipsis dolijs ueneat. Idem, Qui uinum Surrentinum in urnalibus habebat diffusum, is tibi uinum legauerat in amphoris. Omne illud quoque uinum, quod in urnalibus fuisset, legatum esse Labeo, & Trebatius responderunt. Pomponius, uino legato ea demum uasa sequuntur, in quæ uina ita diffusa sunt, ut non ad perpetuum usum referentur, ueluti amphora & cadis. Iterum Proculus, Cui uinum heres dare damnatus est: quod in amphoris & cadis diffusum est, dari debet, etiamsi uasorum mentio facta non est. Africanus in titulo de legatis & fidei cotam. 3. Nam & si uina diffudisset habiturus usui ipse & heres eum, tamen in pena omne existimari. In amphoris autem & cadis, & similibus uinum in multos annos seruari solitum esse à ueteribus illis, non in dolijs, declarat etiam locus ille M. Tull. in Bruto, *Ut si quis Falerno uino delectetur, sed eo nec ita nouo, ut proximis consulibus natum uelit, nec rursus ita uetere, ut Opimum, aut Anicium consulem querat: Atqui ea nota sunt optime, credo: sed nimia uetustas nec habet eam, quam querimus suauitatem, nec est iam sanè tolerabilis. Nè igitur qui hoc sentiat, si is potare uelit, de dolio sibi hauriendum putet? minime: sed quandam sequatur ætatem, &c.*

INTER MINTURNAS] significat, uinum hoc non esse admodum magni pretij, neque admodum generosum, ut pote in paludibus natum. Minturnæ oppidum Liri fluuii, & Sinuessæ oppido propinquum, in Campania finibus.

SIN MELIUS] quidam libri ueteres habent *Simelius*.

ARCESSE, VEL IMPER. FER.] id est, uel arcesse uinum, quod habes, melius meo, id est, iube tecum afferri ad me: uel patere tibi meum ministrari, id est, utere eo uino, quod tibi apponam. uerbo arcessendi sic utitur M. Tull. lib. 6. epist. ad Attic. epist. cuius initium est, *Nonis accepi, &c. Ego autem & eius librum arcessiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, ut ad me uerba ad uia mitteret.* & ep. ad M. Fab. Gallum libr. 7. *sed tamen si ista mihi sunt habenda, certiore uelim me facias, ubi sint, quando arcessantur, quo genere uelutur.* Alij hunc locum sic explicat, *sin mel. q. h. arc. uel imp. fer.* sin quod uinum melius habes, aut si quid aliquid melius habes in cenam, quam quæ habeo, arcesse me, id est, uoca me domum tuam, uel domi mea contentus esto iis, quæ tibi apponentur, ac ministrabuntur. arcessendi uerbum Priscianus docet lib. 1. ab arcio deflexum esse: arcio autem dici pro accio, seu adcio. ar enim dicebant ueteres pro ad, in uerbis compositis, ut arferre, aruenire, arcedere, &c. pro adferre, aduenire, accedere. Turpil. *Qui uerba mea uenatur pestis? arcedat, & sermonem hinc sub legat.* & in XII. arduito, pro addito, & sexcenta alia. Quòd autem uerbo *arcessere*, pro *arcessere* uulgus

Tt iij utitur,

D. l. 15. 39.

L. 16. ord.

E

F

A utitur errat. nam vitiosa scriptura est, & vbicunque *accescere* scriptum est, *arcessere* restituendum. Denique hoc loco omnia antiqua exemplaria habent *arcessere*.

CERTAMINA DIVITIARVM] id est, nimium studium, nimiamque contentionem in divitiis comparandis.

ET MOSCHI CAUSAM] clientis tui, cuius tu patronus es: cuius causam receperisti.

CRAS NATO CÆSARE FESTVS] dies natalis Cæsaris.

SOMNV M QVE] vt tibi non sit necesse manē surgere.

SERMONE BENIGNO] sermone multo, & liberali, & largo. vt supra ad Od. 17. lib. 1. annotauimus. *tendere* autem positum pro extendere, id est, producere, extrahere.

QVO MIHI FORTVNAS, SI NON CONC.] ita legendum esse indicauit Muretus, & vt ita legatur, consuetudo Latini sermonis, & ratio postulant. subaudiendum enim verbum expetam, vel optem & similia. omissum autem est à librarijs s. nominis *fortunas*, propter s. vocis sequentis: vt in multis alijs similibus accidit. P. Victorius porro aliter legit: à quo dissentio. Ex libris manu script. autem alij habent, *fortuna*, alij *fortunam*, alij *fortuna est*. Omnino *fortunas* legendum censeo, quamuis reclamet licet corniculæ quædam alienis plumis onustæ.

PARCVS OB HEREDIS CVRAM] sic supra Od. 7. lib. 4. *Cuncta manus anidas*, &c. & sat. vlt. lib. 1. *nec metuam, quid de me iudicet heres*.

SEVERVS] rebus seriis nimis deditus, tristis.

ASSIDET INSANO] proximus est insano, id est similis. *ἄσπιδος*.

ET SPARGERE FLORES] Od. 19. lib. 3. *Parcenteis ego dexteris Odi spargere rosas*.

PATIARQVE VEL INCONSVLTVS HABERI] Græcorum more locutus est, vt sup. Od. 2. lib. 1. *patiens vocari Cæsaris vltor*. nam Latine diceremus, *patiarque me vel inconsultum haberi*.

C **QVID NON EBR. DESIGN.**] innouat, efficit? tralatio est, vt Terent. adelph. *modo quid designauit?* nam designare est inusitatum, & nouū quiddam efficere.

OPERTA RECLVDIT, &c.] huc pertinent ea, quæ collegimus ad Oden. 18. lib. 1. ibi, *Arca nique fides prodiga perlucidior vitro*. & sat. 4. lib. 1. ibi. *Condita cum verax aperit præcordia Liber*. Sic & Homer. *iv. ζ.* ait hominem etiam valde prudentem ac sapientem à vino impelli, vt & cantet, & molliter rideat, & saltet, & nonnulla loquatur, quæ taceri præstitisset. Homeri verba sunt hæc, *οἶνος γὰρ ἀνώγει Ηλέος, ὅς τ' ἐφέκε πολὺ φρονά παρ μάλ', αἰεῖσαι, καὶ τ' ἀπαλὸν γλάσσει, καὶ τ' ὀργήσασθαι ἀντικεν. καὶ τ' ἔπος παρῆκεν, ὅ περ τ' ἀρήρητον ἀμεινον.*

SPES IVBET ESSE RATAS] sic sup. Od. 21. lib. 3. *Tu spem reducis mentibus anxius*. Aristot. *ἠθικ. Νικομ. γ.* *ἐυέλπιδες γὰρ γίνονται οἱ μεθυσκόμενοι*. id est, bona spe freti sunt qui ebrii facti sunt. Idem problem. de atra bile, *ὅτι πάντας ὁ οἶνος ἐυέλπιδας ποιεῖ*. id est, quia vinum omneis bona spe complet. huc

pertinent ea, quæ sunt apud Platon. lib. 1. de legib. extrem. de vino, *ἢ καὶ πωαν πόν ἔχει τὸ το πᾶ νυῖ δὴ λεγόμενῳ, πόντα τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν αὐτὸ ποιεῖ παρῶπιν ἰλεων ἐυθὺς μᾶλλον ἢ παρῶπρον? καὶ ὁπόσω ἀν πλεον αὐτῶ γυῖ-ηται, ποσούτω πλείονων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμειως εἰς δόξαν? &c.* i. anetiā hoc cōtra se habet quā id, quod nunc dicebatur, vt vinum placidiorē reddat, quā erat antea? & quanto plus de eo gustarit, tanto maiore, & meliore spe compleatur, & facultare ad bonam de se existimationem? & ad extremum omni orationis licentia, proinde ac si sapiens sit, instruat, & libertate, & audacia, ita vt sine dubitatione ac metu quiduis loquatur, & item agat? quæ cū supra esse à me prolata ad Odam illam 21. lib. 3. serō animaduertissem, dele re hīc mihi integrum non fuit.

HÆC EGO PROC. ET IDON. IMP.] id est, hæc sunt meæ partes: hæc procurare iubeor, ego, qui ad hanc procuracionem idoneus sum, & non inuitus ad hanc procuracionem vocor. Seruius ad illum Virgilij locū, *Æncid. 10. Socij cesserunt equore iusso*, notat *iussus* participium esse à verbo iubeor, quod tamen non sit in vsu: in quo fallitur. Nam & Virg. lib. 7. dixit, *More iubebarur*: & alij boni scriptores, *Iuberi, iubemur, iubeare, iubebare* vsurparunt. Idem paucis post addit, sic à Virgilio vsurpatum esse *iussus* particip. vt ab Horatio verbum *imperor*, nimis licenter. Sed hac de re plura supra ad Odā. 11. epod. ibi, *Iussus abire domum*.

NE TURPE TORAL] ne illotum, immūdum toral. aliās turpe, ad animum refertur, vt Od. 5. lib. 3. *Turpis maritus*. toral autem, seu torale, vestis stragula, quæ toro imponitur, vt sat. 4. lib. 2. *Et Tyrias dare circum illota toralia vesteis*. Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij libr. 1. *Æncid. tonsisq; ferunt mantilia villis*: & notat, quod hīc toral legatur, esse apocopen. integrum enim esse *torale*.

MAPPÀ] mappam dictam esse volunt, quod è manibus pendēret. fiebant autem mappæ ex lino, iisque manus tergebantur à conuiuiis. lintea appellat Catullus epigr. In Asinium. differebant autem à mantilibus: quæ à manibus antè lotis esse dicta vult Seruius ad illum locum Virg. lib. 1. *Æn. tonsisq; ferunt mantilia villis*. idem ad illud Virgil. *Æn. 2. Raptatus bigis*: ait bigas, quadrigas, mappas numero multitudinis tantum efferri debere ex præceptis artis, sed artem plerumque ab auctoritate corrumpi ac negligi, vt ab Horatio, inquit, *ne sordida mappa*.

CORRUGET NAREIS] offendat, solent enim qui odore aliquo offenduntur, nareis contrahere. *corrugare nareis* autem, quamuis hic de re, quæ offendit nareis, dicatur: ad personam quoque tamen, quæ odore aliquo offenditur, referri potest. sic supra *fronte explicare* dixit, de iis rebus, quæ hilaritate afferunt: Od. 29. lib. 3. *Mūdaq; paruo sub Lare pauperū Cene sine aulais, & ostro Sollicitā explicuere frontem*. Plaut. in *Casina. rugare* vsurpauit absolutè. *vide pallioli vt rugat i. rugosum est*.

OSTENDAT TIBI TE] splendeat instat speculi,

A Speculi, tibi que intuenti tui reddat imaginem: quod fit aëre repercusso, atque in oculos reflecto. De speculis vide Lucret. lib. 4. & Plin. lib. 33. & Platon. in Timæo. Quidam legi volunt ostendant.

FORAS ELIMINET] foras efferat, diuulget. proprie est extrà limen eijcere. Accius Meleagro. *Tum eliminator clamore, simul ac nota vox ad aureis accidit.* Ennius vsus est hoc verbo, significatione absoluta, *Quid sic extra adeis exanimata eliminat?* elegans est epigramma lib. 2. epigramm. Græc. quod declarat, quàm sit horribile ac fugiendum id hominum genus, quod, quæ dicuntur liberius in conuiuio libero, perfidissimè enuntiat, ac diuulgat. *Οὐ μοι πηλιάδων φοβερά δῖσις, ἐδὲ θαλάσσης Ὀρὺ μνον σφραγῖς κῆμα ἀεὶ σκοπέλιον, Οὐ δ', ὅταν ἀσπράτη μέγας ἕρατος, ὡς κακὸν ἄνδρα Ταρβῶ, καὶ μῦθον μνήμονας ἰδρῶπινας.* id est, non ita mihi Virgiliarum horribilis est occasus, neque maris fluctus, qui attollitur circum durum scopulum, neque magnū cæli fulgur, vt improbū hominē extimelco, & sermo num memores aquæ potores.

VT COËAT PAR, IUNGATVRQVE PAR I] hæc quoque pendent ab illis superioribus, *Hæc ego procurare, &c.* neque sunt coniungenda cum iis, quæ sequuntur, *Brutum tibi Septimiumque, &c.* significat enim Horatius, boni conuiuatoris esse, operam dare, vt conuiuæ sint pares, aut certè nō admodum dispares. Coire pro eo, quod est coniungi, & congregari, vsurpauit etiam in principio libri de arte poet. *Sed non vt placidis coeant immittia.*

BRUT. TIBI SEPTIM. QVE, &c.] hæc ab iis, quæ antecedunt, separanda sunt interpunctio nis nota, neque verò assentior iis, qui legi volunt *Brutam tibi Septimiamque*, quasi significet Horat. se puellas aliquas in conuiuio adhibiturum. Nam primū Bruta, & Septimia nomina sunt ingenuarum faminarum. At neque ingenuæ in conuiuio intererant, nisi cum viris suis, neque scorta nominibus ingenuarum mulierū appellabantur, nisi fortè essent libertæ: sed, vt ferè erant seruæ, sic & nominibus seruilibus & plerumque peregrinis afficiebantur. Deinde versus qui sequitur, *Et nisi cena prior, &c.* vincit legendum esse *Brutum Septimium, Sabinum.* assumam (inquit) tibi Brutum, Septimium, Sabinum, nisi hic Sabinus à conuiuio lautiore, & à formosiore puella detinebitur. Quod si quis mihi dicat in hac cena etiam puellas interfuisse, fateor id qui dem: sed nego eas hic nominari.

LOC. EST ET PLVRIB. VMBR.] vmbre dicuntur conuiuæ, qui ad conuiuium eunt à conuiuatore quidem non vocati, sed à vocatis ducti, illos videlicet sequentes, vt vmbra corpus. vide Plutarchum *συμπος. ζήτημα.* lib. 7. Horat. sat. 8. lib. 2. *quos Macenas adduxerat vmbra.*

SED NIM. ARCTA PREM. OL. CON.] caper, aut capra, fætor sub ala, vt supra diximus ad Od. 12. epod. vbi hircum nominat, licet (inquit) pluribus tecum comites adducas: sed hoc est metuendum, ne è multitudine conuiuatarum arctè sedentium existat alarum odor grauis, & tæ-

ter. Gelafinus ille Plautinus in Stichō, neque hoc metuat, neque quicquam aliud: quin dicit se vel inter cuneos ferros accubare posse. *Tantillum loci* (inquit) *vbi catellus cubet, id mihi sat est loci.* Sed quidam tamen hic per capras, scorta significari putant.

QVOTVS ESSE VELIS] quot velis vocari.

REBUS OMISSIS] *rebus relictis:* Terent. Lucretius, Plautus.]

ATRIA SERVANTEM] in atrio domuste expectantem.

POSTICO] ostio posteriore, *ἰεὺ δὲ δῶρα*, id est, falsa porra, vt Græci nominant, anticum, & posticum opponuntur inter se. Seruius ad illum Virgilij versum, lib. 2. *Encid. Limen erat, cacaq; fores, &c.* hæc annotat, posticum dicit, quod generis est neutrius: vt apud Horat. Flacc. *Atria seru. postico falle cl.* nam non antica, postica generis fæmini auguralia sunt.

FALLE] late, *λάθων.* lege annot. ad Od. 10. lib. 1.

CLIENTEM] Moschum, vel quemuis alium, patronus & cliens ex iis sunt, quæ ad aliquid referuntur. Quemadmodum autem patroni erat, clientem in iudicio, siue priuato, siue publico, defendere, eius curā habere, vt liberorum: ita clientis officium erat, patronum, tanquam parentem quendam colere, eum, aut eius filios ab hostibus captos redimere, eius filiabus collocandis dotem præbere, si patronus esset tenui, & angusta re familiari. erantque clientes plebeij ordinis: patroni senatorij: quod initio à Romulo fuerat institutū, vt inter patres & plebem concordia conseruaretur. ex eo natum, vt inferiores homines viros claros, & splendidos, patronos vocarent, vt epist. 7. lib. 1. *pol me miserum patrone vocares, Si velles (inquit) verum mihi ponere nomen.* & eadem epist. Menaille cliens appellatur. eadem ratione orator, qui alterius caput & fortunas defendit, patronus: & qui defenditur, cliens dici solet, vt hoc loco: & Vatinius epist. ad Cic. lib. 5. *si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas, P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro se causam dicier vult.*

6. AD NUMICIVM.

NIL admirari, propè res est vna, Numici,

Solâque, quæ possit facere, & seruare beatum.

Hunc solem, & stellas: & decedentia certis

Tempora momentis, sunt qui formidine nulla

Imbuti spectent, quid censes munera terræ?

Quid